

arenaidé
Januari 2018

Bärplockares arbetsvillkor – säsongen 2017

Mats Wingborg

Bärplockares arbetsvillkor – säsong 2017

Arena idé

Stockholm 2018

©Arena idé och Mats Wingborg

Omslagsfoto: Av Le, Nguyen Khoi (Eget arbete) [CC BY-SA 3.0
(<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0>)], via Wikimedia

Commons

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

Författarpresentation

Mats Wingborg är journalist och författare.

1. BAKGRUND	5
2. VISERINGSPLOCKARE 2017.....	5
3. FRIA PLOCKARE 2017	7
4. FALLET MED SORINA AB	7
5. FINSKA PROBLEM	8
6. EN SLUTSATS UTIFRÅN JÄMFÖRELSEN MELLAN SVERIGE OCH FINLAND	8
7. CENTRALA KÄLLOR.....	10
8. TIDIGARE RAPPORTER.....	10
9. BILAGA. SORINA AB:S JOBBERBJUDANDE I NEPAL.....	11

1. BAKGRUND

Under flera år har jag skrivit rapporter om det som hänt inom branschen där det plockas vilda bär, det vill säga den kommersiella plockningen av blåbär, lingon och hjortron. Huvudfokus i rapporterna har varit hur villkoren för plockarna sett ut och förändrats.

Detta är en kort uppdatering av vad som hände under säsongen 2017. Bakgrundsmaterial och analyser finns i tidigare rapporter. Läsare som exempelvis inte känner till skillnaden mellan viseringsplockare och fria plockare hänvisas till tidigare rapporter. I denna översikt finns också en betoning av prisförändringar med mera när det gäller blåbär, det vilda bär som har störst kommersiell betydelse.

En förteckning över tidigare rapporter finns som bilaga till denna rapport.

2. VISERINGSPLOCKARE 2017

Följande företag beviljades tillstånd av Migrationsverket att ta in viseringsplockare 2017 (första kolumnen ansökningar om plockare, andra kolumnen beviljade ansökningar):

Polarica	727	723
Euro Apartments AB	51	51
Jämtlands Skogsvård/Fruktkällaren i Sundsvall AB	322	322
Swedish Wild Meat AB		
Norrskensbär	742	742
Bothnia Bär AB	72	72
Blomskogs	15	15
Pirexus	161	161
Ransäter Invest	837	837
Trek Sommarhus Aktiebolag	84	84
Lika som bär/KorataberryCi., ltd	119	119
Tälje Invest	15	15

Totalt kom följaktligen 3145 viseringsplockare till Sverige. Samtliga från Thailand. I likhet med säsong 2016 är det en tydlig nedgång i antalet plockare jämfört med nivåerna för några år sedan.

Följande thailändska bemanningsföretag samarbetade med de svenska bärplockarföretagen:

Polarica	SMP Royal Services CO LDT
Euro Apartments AB	Finnsberry Co., ltd
Jämtlands Skogsvård/ Fruktkällaren i Sundsvall AB	Sima Gold Co ltd/ Sunshine berry Co, Ltd
Swedish Wild Meat AB	Uppgift saknas från Migrationsverket
Norrskensbär	BPP Business Co., Ltd/Sunshine berry Co, Ltd
Bothnia Bär AB	TBIT Group CO LTD
Blomskogs	Uppgift saknas från Migrationsverket
Pirexus	Sunshine berry Co, Ltd
Ransäter Invest	STAT Sevice center CO LDT
Trek Sommarhus Aktiebolag	SMP Royal Services CO LDT
Lika som bär/ KorataberryCi., ltd	Korataberry Co, Ltd
Tälje Invest	Uppgift saknas från Migrationsverket

(Källa: beställd statistik, Migrationsverket, 2017.)

Inledningsvis såg det ut att bli en mycket hyfsad säsong för blåbär,¹ men trots att säsongen blev hyfsad skulle det visa sig att de första prognoserna var alltför optimistiska. Men bland annat i delar av Västerbotten och i södra Norrbotten blev det trots allt en riktigt bra säsong.

Det som bidrog till att dra upp priserna i Sverige var den dåliga tillgången på blåbär i Vitryssland och Ukraina. Även i Finland var tillgången på blåbär dålig och det var problem med rekryteringen av plockare (se nedan).

Kilopriset på blåbär började kring 14–15 kronor och slutade kring 20 kronor. (Som bas har alla plockare den avtalsenliga garantilönen.)

Ett problem – som vi även sett tidigare år – var att blåbären mognade sent och att många thailändska plockare kom för tidigt till

¹ Men ännu tidigare under våren var prognoserna snarast pessimistiska. Se exempelvis: <https://www.slu.se/ew-nyheter/2017/7/blabarsprognos17/>

Sverige. Exakt som tidigare år var det ovanligt att plockarna fick avtalsenlig lön under perioden då de väntade på att bären skulle mogna. (Omkring hälften av företagen har granskats.)

I övrigt finns inga rapporter om protestaktioner från missnöjda plockare, något som förekom under säsongen 2016. Flera av de bärplockarföretag och aktörer som tidigare varit involverade i skandaler kring viseringsplockningen var inte verksamma under säsong 2017.

3. FRIA PLOCKARE 2017

Uppskattningsvis 2000 fria plockare kom till Sverige från andra länder (grundar sig på uppgifter från ett 20-tal bäruppköp).

Antalet fria plockare från Ukraina fortsatte att öka, medan antalet plockare från Bulgarien och Thailand fortsatte att minska, det vill säga samma trend som under 2016.

Kilopriset på blåbär låg mellan 14 kronor i början av säsongen och som högst 21 kronor i slutet av säsongen. Till skillnad från föregående år var kilopriset för de fria plockarna aningen högre än för viseringsplockarna.

Den uppförandekod för bäruppköp som branschen började använda för två år sedan är ett fungerande verktyg för att få ordning och skapa bättre villkor för plockarna. Fortfarande är dock uppförandekoden mest spridd bland de bäruppköp som ingår i det nätverk som upprättats av företaget Blommor & Bär i Söderhamn. Det betyder framför allt att koden inte är lika spridd och använd i norra Sverige.

4. FALLET MED SORINA AB

I Nepal rekryterade bemanningsföretaget Gatishil Overseas Pvt. Ltd. plockare av vilda bär till Sverige. Plockarna utlovades att kunna plocka bär hela året. Bakom beställningen av arbetskraften stod det svenska företaget Sorina AB. Undertecknare av beställningen var Sorina AB:s direktör Max Solanich (se bilaga).

I Nepal erbjöds arbetare bärplockarjobb i Sverige mot en avgift på motsvarande 70 000 kronor.

Misstänksamma arbetare i Nepal undrade dock om det var möjligt att plocka vilda bär i Sverige under hela året. Några av arbetarna tog kontakt med släktingar som bor i Europa. Det hela ledde till att rekryteringen helt lades ned. Max Solanich säger att allt var ett missförstånd och att tanken inte alls var att arbetarna skulle plocka bär under ett år, det vill säga i motsats till vad det står i det dokument som han själv har undertecknat.

Migrationsverket har inga uppgifter om att Sorina AB önskat använda nepalesisk arbetskraft för bärplockning. Alla ansökningar som kommit till Migrationsverket för 2017 har gällt thailändska bemanningsföretag.

(Källa: Intervjuer med släktingar till nepalesiska bärplockare samt med Max Solanich under juni 2017.)

5. FINSKA PROBLEM

Medan det inte var några stora skandaler på den svenska bärmarknaden 2017 var dramatiken större i Finland. I Finland ställdes en företagare inom bärbranschen inför rätta misstänkt för människohandel.

Åklagaren yrkade på tre års fängelsestraff och en ersättning på 60 000 euro, det vill säga den summa som företagaren beräknats ha tjänat på brottet. Företagarens brott hade skett säsongen 2016 då han hade hämtat thailändska bärplockare och satt dem i tvångsarbete. Enligt åklagaren bodde plockarna i containrar eller bussar. Deras pass blev beslagtagna och de tvingades betala för transporter, boende och utrustning. En del av plockarna gjorde ingen förtjänst på arbetet i Finland, flera gick till och med med förlust. Ett 40-tal thailändska plockare flögs till Finland för att vittna under rättegången.

Ett annat fenomen säsongen 2017 var att antalet thailändska bärplockare i Finland hade sjunkit drastiskt. Under 2017 kom det ungefär 2500 plockare från Thailand till Finland, det vill säga 1000 färre än säsongen innan. Även i Sverige har antalet plockare från Thailand minskat, men i Finland är orsakerna delvis annorlunda. En av de direkta orsakerna är att det thailändska utrikesministeriet uttryckligt varnat thailändare för att de kan råka ut för låga löner och dåliga arbetsförhållanden om de tar jobb i Finland. Utrikesdepartementet har till och med varnat för att de riskerar att bli lurade.

En annan uppmärksammas händelse i Finland var domen i Kajanalands tingsrätt sommaren 2017. Den gällde en grupp thailändska plockare som helt blivit utan lön säsongen 2013 och nu krävde en ersättning motsvarande 5000–7000 euro. Domstolen gick dock på Ber-Ex:s linje och plockarnas begäran underkändes.

6. EN SLUTSATS UTIFRÅN JÄMFÖRELSEN MELLAN SVERIGE OCH FINLAND

I Sverige finns många problem kvar i bärbranschen. Ett, som nämnts här, är att viseringsplockare kan få vänta utan betalning på att få börja arbeta om bärsäsongen är sen. Ett annat problem är att utbetalningen av löner till plockarna är ogenomskinlig och svår att kontrollera. (För en större översikt av problem, se tidigare rapporter.)

Samtidigt är det uppenbart att en kombination av kollektivavtal för viseringsplockare, skärpta regler från Migrationsverket och initiativ från företagen i branschen bidragit till att stävja en del av missförhållandena.

I jämförelse med Finland är det uppenbart svårare för ”oseriösa” svenska företag att använda sig av bemanningsanställda thailändska plockare. I Finland ställs inget krav på att företagen ska kunna garantera lönen (bankdeposition) eller på kollektivavtal. Konsekvensen har blivit att det blivit svårt för finska företag att rekrytera plockare.

Även i Sverige har det blivit aningen svårare att rekrytera plockare från Thailand. Jämfört med andra alternativa inkomstkällor för de bemanningsanställda är det inte längre fullt lika attraktivt att plocka bär i Sverige. Denna utveckling är dock inte lika dramatisk som i Finland. Under säsongen 2017 gick också kilopriset på blåbär upp, vilket ånyo kan göra det mer attraktivt att komma till Sverige för att plocka bär säsong 2018.

Detta visar sammantaget att det svenska regelverket har haft en positiv men otillräcklig effekt för att få bort missförhållandena.

I jämförelse med Finland är det uppenbart svårare för ”oseriösa” svenska företag att använda sig av bemanningsanställda thailändska plockare.

7. CENTRALA KÄLLOR

Intervjuer med företrädare för branschen och med företrädare för Migrationsverket.

”Bärföretagare inför rätta för människohandel – 40 thailändare flygs till Finland för att vittna”, Svenska Yle, 10/10 2017.

(<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/10/10/barforetagare-infor-ratta-for-manniskohandel-40-thailandare-flygs-till-finland>)

”Thailand varnade bärplockare för Finland”, Svenska Yle, 25/7 2017.

(<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/07/25/ss-thailand-varnade-barplockare-finland>)

”Thailändska bärplockare fick ingen ersättning”, Vasabladet, 7/7 2017. (<https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/149842>)

8. TIDIGARE RAPPORTER

Mina tidigare rapporter om villkoren för utländska bärplockare:

- *Mors lilla Olle – Så exploateras asiatiska bärplockare i svenska skogar*, Swedwatch, 2011
- *Mors lilla Olle II, Hur gick det för bärplockarna 2011?*, Swedwatch, 2011
- *Mors lilla Olle III, Ingen ser skogen för alla träd – men vem tar ansvar för helheten?*, Swedwatch, 2012
- *Bärbranschen tar krafttag för bättre villkor i blåbärsskogen*, Swedwatch, 2013
- *Arbetsvillkoren i blåbärsskogen*, Swedwatch, 2013
- *Blåbärssverige – En resa bland bärplockare, brutna löften & framtidsdrömmar*, Swedwatch, 2013
- *Risikanalyser – turistplockare. 20 risker – 14 förslag*, Kiwa, 2014
- *Villkoren för utländska bärplockare säsongen 2014*, Arena Idé, 2014
- *Så var säsongen för utländska bärplockare säsongen 2015*, Arena Idé, 2015
- *En alltmer osäker bransch – om villkoren för utländska bärplockare 2016*, Arena Idé, 2016.

Samtliga rapporter kan rekvideras från mig (mats@context.nu).

9. BILAGA. SORINA AB:S JOBBERBJUDANDE I NEPAL

SORINA AB
Org nr: 556879-0991
Nyängsvägen 3B, 146 30 Tullinge, Sweden
Tel: +46 739 93 00 18, E-mail: cv4sorina@gmail.com

Date: 23rd January 2017

To
Gatishil Overseas Pvt. Ltd.
License No: 665/063/064
P.O Box 4975, Battisputali-9, Kathmandu, Nepal
Tel. No. 00977-1-4480850, 00977-1-4480851

Dear Sir,

We request you to recruit on our behalf the following category of personnel for seasonal work under the following terms and conditions for Sweden.

S. N.	Category	No. Of Vacancies	Salary Per Month
01.	Berry pickers	100	19 500 Sek

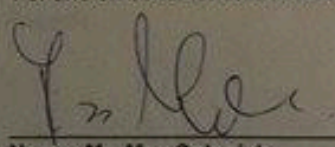
Other Terms and Conditions

1. Working Hours:	08 hours per day 6 days per a week.
2. Period of employment:	1 Year
3. Food:	Provided by the company
4. Accommodation:	Provided by the company
5. Transportation:	Provided by the company
6. Medical Benefits:	As per Swedish Labor Law
7. Leave Benefits:	As per Swedish Labor Law
8. Air passage:	Return Air Ticket will be provided by (Party B)
9. Service Fee:	Not Provided by First Party (Host Company)
10. Type of work:	Seasonal work

All candidates have the ability to communicate in English Language. All other condition of services shall be in accordance with the Swedish Labor Law.

Thank you.

For and on behalf of SORINA AB

Name: Mr. Max Solanich
Designation: Executive Director

